

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
EMBERI JOGI MUNKACSOPORT TITKÁRSÁGA

IKT. SZÁM: VII/76/5/2020.

VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁS SZABADSÁGÁÉRT FELELŐS TEMATIKUS MUNKACSOPORT
EMLÉKEZTETŐ

2020. DECEMBER 7. 14.00

Helyszín: videokonferencia

Időpont: 2020. december 7. 14.00

Dr. Bóka János nemzetközi és EU-s igazságügyi együttműködésért felelős államtitkár, a Tematikus Munkacsoport elnöke köszöntötte a résztvevőket és elmondta, hogy a Véleménynyilvánítás Szabadságáért Felelős Tematikus Munkacsoport legutóbbi 2019. november 6-án ülésezett, amely alkalommal az önkormányzatok működésének nyilvánosságának megvitatására, valamint a globális informatikai vállalatok weboldal letiltási gyakorlatának és a kapcsolódó jogi szabályozásnak az áttekintésére került sor.

1. napirendi pont: A Nemzetiségi Ombudsmanhelyettes állásfoglalása és vizsgálata a német közösség tagjait súlyosan sértő sajtómegnyilvánulásokról

Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztos helyettes elmondta, hogy a 2020-ban kiadott hat elvi állásfoglalásból az utolsó kettő, nevezetesen a német közösség tagjait súlyosan sértő sajtómegnyilvánulásokkal, valamint a roma holokauszt emlékműveinek megrongálásával foglalkozó elvi állásfoglalások összefüggnek. Ezek az ülések napján kerültek nyilvánosságra hozatalra, valamint megküldésre az érintett állami szerveknek. Az 5. elvi állásfoglalás a gyűlöletbeszéd, míg a 6. a gyűlölt-bűncselekmények szintjét el nem érő gyűlölet incidensek jogi hátterével foglalkozik. Az 5. számú elvi állásfoglalás tényállása kapcsán tájékoztatta a résztvevőket, hogy 2020. január 19-én indította útjára a Hajónapló című műsort a Petőfi Irodalmi Ügynökség, amelynek a Gumiszoba címet viselő műsorblokkjában a műsorvezető és vendégei a magyarországi németek elhurcolásának az emléknapiján kijelentették, hogy „a német nép olyan fajta, ami csak volnuni és gyilkolni képes”.¹ A panaszos beadványok, valamint az AJBH vizsgálata is arra irányult, hogy a beszélgetés résztvevői a német néphez tartozókat olyan homogén csoportként ábrázolták, amelyek tagjai „gondolkodás nélkül gyilkolnak, és nagy hiba volt, hogy annak idején nem pusztították el őket maradéktalanul”.² A vizsgálat során **dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet** megkereste az összes érintett intézményt, az NMHH-t, az EMMI Kultúráért Felelős Államtitkárságát, valamint a Legfőbb Ügyészt. A beszélgetés nagy felháborodást váltott ki a sajtóban, a Kormány is elhatárolódott a kijelentésektől. A gyűlöletre uszítás és erőszakra uszítás tényállásának vizsgálata során segítséget nyújtott a Legfőbb Ügyész, aki feljelentést is tett az ügyben. A tényállás vizsgálata során a Budapesti Rendőr-főkapitányság arra jutott, hogy nem történt bűncselekmény. A Legfőbb Ügyész jelezte, hogy annak ellenére, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C törvény (a továbbiakban: Btk.) 332.§ módosítására sor került, és a jogalkotói szándék az, hogy eltérő tényállásként kezelje az erőszakra uszítást, a jogalkalmazás nem jutott el odáig, hogy érzékelti tudja a

¹ Az idézet a Hajónapló című műsorból való

² Az idézet a Hajónapló című műsorból való

kettő közötti különbséget és adott helyzetekre ezt alkalmazni tudja. Jelezte, hogy az IM működteti a Digitális Szabadság Bizottságot, amelynek feladata, hogy az EU-s irányelv implementálását figyelemmel kísérje. Örömmel fogadta, hogy az EU-s irányelv átültetése megtörtént, így egyértelművé vált, hogy az NMHH az a szerv, ami a videó megosztó platformok felügyeletét is elláthatja. **Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet** ismertette az elvi állásfoglalásban megfogalmazott ajánlásokat. Ebben javasolta, hogy az NMHH vizsgálja meg az elvi állásfoglalás tárgyát képező tartalmakhoz hasonlóan emberi méltóságot sértő tartalmak videómegosztó platformokról való eltávolításának lehetőségét – különös tekintettel a 2020. június 12-től hatályos az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény rendelkezéseire. Javasolta az igazságügyi miniszternek, hogy a legfőbb ügyéssel együttműködve vizsgálja meg: a közösség elleni uszítás jogalkalmazói gyakorlatában a Btk. 332. §-ának módosítását követően miért nem hozott érdemi változást az „erőszakra uszít” elkövetési magatartásként való megjelenítése, és hogyan lehetne – különösen a rendőrségi eljárásokban – a jelenlegi megközelítésen változtatni. Valamint, hogy továbbra is bátorítsa és erősítse meg a Digitális Szabadság Munkacsoport tevékenysége keretében az online gyűlöletbeszéd elleni fellépés kérdéseivel, valamint a videómegosztó platformok működésének korlátaival kapcsolatos szakmai párbeszédet. **Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet** hangsúlyozta, hogy az elvi állásfoglalás annak a klasszikus omubsmeni tevékenységének az eredménye, amelynek során minden részletet megvizsgál az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, a jelentésben közzéteszi a beérkezett válaszokat, valamint a saját szakmai álláspontját is, és olyan megállapításokat tesz, amely általánosságban minden hasonló esetre alkalmazhatók.

Ritter Imre az Észak – Magyarországi Német Önkormányzatok Szövetsége képviselőjeként elmondta, hogy nem lehet szerencsétlen egybeesésnek tekinteni, hogy pont január 19-én a magyarországi németek erőszakos elűzése és elhurcolása napján adták le a Hajónaplóban ezt az adást. Az utóbbi időben több más hasonló kijelentés is elhangzott. Ezekről a kijelentésekről tájékoztatta a miniszterelnök helyett, az igazságügyi minisztert, a kulturális államtitkárt, valamint a Parlament elnökét és kérte intézkedésüket, továbbá a Parlamentben napirend előtti felszólalást tett. A Magyarországi Németek Országos Önkormányzata elnökével közös, a történeteket nem tűrő nyilatkozatot adtak ki. Közismert, hogy 1946-os magyarországi németek erőszakos elűzése több mint 200 ezer embert fosztott meg minden vagyonától és üldözött el a hazájából. Az elűzés egyik alapja az 1941-es népszámláláson felvett adatok voltak. 2021-ben is népszámlálás lesz. Évtizedek óta dolgoznak azon, hogy a '41. és '46. utáni félelmeket csökkentsék és mindenkit bátorítani, hogy merje megvallani a nemzetiségét. Az elmúlt időszakban történt megnyilvánulások erősen veszélyeztetik azt is, hogy 2021-ben a népszámlálás során a német nemzetiségűek valóban, félelem nélkül meg merjék vallani hovatartozásukat.

Cseporán Zsolt az EMMI Művészeti, Közművelődési és Közgyűjteményi Ügyekért Felelős Helyettes Államtitkárság képviselőjeként jelezte, hogy a megkeresések kapcsán válaszukat és álláspontjukat továbbra is fenntartják. Reményét fejezte ki, hogy a továbbiakban hasonló megnyilvánulások nem fognak felszínre kerülni, valamint, hogy a nemzetiségek nemzeti államalkotó közösségekként tudnak részt venni a továbbiakban Magyarország társadalmi közösségi életében. Megköszönte, hogy felhívták a figyelmet a történetekre. Hangsúlyozta, hogy az EMMI az adott kérdésben minden tekintetben együttműködő.

Bóka János megerősítette, hogy a jogalkotói szándék és a kormányzati szándék az, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága az erőszakra uszításra és a gyűlöletre uszításra sem terjed ki. Reményét fejezte ki, hogy a jogalkotói és kormányzati szándék valamennyi állami szerv tevékenységében maximálisan kifejeződésre fog jutni. Megköszönte Ombudsman-helyettes Asszony tevékenységét, amellyel ennek a szándéknak az érvényesülését is kívánja támogatni. Bizik benne, hogy ez hozzájárul a kívánt eredmény eléréséhez. Megerősítette, hogy a Digitális Szabadság Bizottság kiemelt feladatának tekinti az online gyűlöletbeszédrel szembeni fellépést. E tekintetben nem csak Magyarországon belüli, hanem az európai uniós együttműködésben is aktív és kezdeményező szerepet kíván ellátni.

2. napirendi pont: Az Alapvető Jogok Biztosának jelentése a belső eljárásrendek kiadásának jogállami korlátairól és a véleménynyilvánítási szabadság érvényesüléséről az iskolákban

Láposy Attila az Alapvető Jogok biztosának Hivatala képviselőjében elmondta, hogy az ombudsmani gyakorlatban a véleménynyilvánítás szabadságával összefüggő ügyek száma nem gyakori. Az 539/2020. számú jelentést márciusban adta ki az AJBH, a jelentés szövegét a Tematikus Munkacsoport tagjai megkapták. Az ügyben hivatalbóli vizsgálat indult. Az ombudsman figyelmét egy szakmai szervezet hívta fel a figyelmet Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal (a továbbiakban: NSZFH) által a rendkívüli események esetén elrendelendő hírzárlat, sajtóval való kapcsolattartás témájában kiadott eljárásrendre. A panaszos azt sérelmezte, hogy ennek az eljárásrendnek a kiadási tartalma aggályos, sérti a véleménynyilvánítás szabadságát. Ennek nyomán indult vizsgálat az ombudsman részéről. A vizsgálat során megkeresték az NSZFH-t és tájékoztatást kértek az eljárásrend tartalmáról, illetve a kiadás körülményeiről. A kommunikációs irányelv tartalmának lényege, hogy a Szakképzési Centrumokra és annak keretében működő intézményekre vonatkozott, és tartalmazta az ún. negatív sajtóhírek esetén követendő eljárást. Például az NSZFH hozzájárulása nélkül nem lehetne nyilatkozni. A vizsgálatban a probléma többszintű volt. A vizsgálat formai része, maga az eljárásrend megjelenésének kapcsán a jelentésben szerepel, hogy a jogállamiságot súlyosan sértette. Pseudonorma volt, hiszen nem abban a formában, törvényi felhatalmazás hiányában, illetve annak nagyon kiterjesztő értelmezésében született egy informális jogértelmezés. Az ilyen típusú jogi iránymutatást tartalmazó informális jogértelmezés, amelyek nem a jogszabályok kiadása körülményeinek megfelelően kerülnek kiadásra, az Alkotmánybíróság joggyakorlata alapján sértik a jogállamiság elvét. Az ilyen jellegű kiadás megteveszti a jogalanyokat, a jogalkalmazókat, hiszen alkalmas arra, hogy magatartásukat, eljárásukat befolyásolja annak ellenére, hogy ehhez jogi erő a jogalkotás alkotmányos szabályai szerint nem fűződhet. A tartalmi rész tekintetében elmondta, hogy az ombudsmani vizsgálatok alapvető közege az alapjogi típusú problémák vizsgálata, tehát az, hogy ennek az eljárásrendnek a tartalma sérti-e a véleménynyilvánítás szabadságát, megfelel-e az erre vonatkozó alkotmányos követelményeknek. A jelentés sok olyan elemet tartalmaz, amely alkotmányos kérdéseket vet fel. Minden iskola egy sajátos közeg. Ami ott történik, amilyen állapotok ott uralkodnak az nem csak egyszerűen az adott helyen dolgozó személyek magánügye, hanem az egész közösséget, közvetve a helyi vagy akár az egész társadalmat érintő közügy. A közügyek megvitatása kiemelt alkotmányos védelmet élvez. E körből kizárólag a tudatosan hamis, valótlan tényállítások esnek ki. Ebben az eljárásrendben nem arról van szó, hogy reflektál valamilyen helyzetre, hanem előzetesen megtilt mindenféle vélemény kifejezést, ezt hozzájáruláshoz köti. A vélemény kifejezésének előzetes hozzájáruláshoz kötése gyakorlatilag kiüresíti az alapjog gyakorlását, olyan dermesztő hatással bír, amely az esetleges szankcionálás lehetőségének félelmét hordozza magában az érintettek esetében. A jelentés megállapítja, hogy az eljárásrendnek a formája sem alkotmányos és tartalmilag is aggályos. Felhívta a figyelmet arra, hogy nemcsak a munkavállalókra vonatkozik mindez, hanem közvetve hatással van a nevelés rendszerén keresztül a gyermekek és szüleik jogérvényesítésére is. Az ombudsman a jelentésében kérte az NSZFH elnökének arra, hogy vonja vissza a kiadott eljárásrendet és tegye meg a szükséges intézkedéseket az általuk hasonló tárgykörben kiadott további intézkedések visszavonására, valamint hogy tartózkodjon fenntartói-munkáltatói jogkörében hatását tekintve kötelező erejűnek látszó pseudonormák, jogalapját tekintve aggályos informális jogértelmezések kibocsátásától. Az NSZFH elnöke tájékoztatta az ombudsmant arról, hogy a utasítás már nincs hatályban, nem alkalmazandó, erre már semmilyen kötelezettség vagy szankció nem épülhet. Továbbá ígéretet tett rá, hogy a jövőben különös körültekintéssel fognak eljárni hasonló esetben. Örültek az ombudsman formai és tartalmi észrevételeinek, és a későbbiekben ennek megfelelően fogják formálni a sajtó tájékoztatásával, informálásával összefüggő szabályokat.

Dr. Bóka János megjegyezte, hogy az ismertetett események az AJBH és a kormányzati szervek közötti együttműködés joggyakorlatát jelentik, és bízik benne, hogy hasonló együttműködésre kerül sor a jövőben is.

Dr. Száldobágyi Zsigmond a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal képviselőjében jelezte, hogy a Hivatal egyetértett a jelentés megállapításaival és levonták annak következtetéseit. Kiemelte, hogy korábban javasolták a főigazgatónak, hogy ne kerüljön kiadásra az eljárásrend, és nem értettek

egyét a tiltás megfogalmazásával. A rendelkezés gyakorlati alkalmazásával kapcsolatban azt a megállapítást tették, hogy külön kell választani a szabályozási szándékot és annak a nyelvi formában való autentikus megfogalmazását. Az eljárásrend mögött egy hiteles tájékoztatási és támogatási jellegű cél állt, azonban a megfogalmazás miatt ez ellentétes hatást váltott ki. Tudomása szerint az eljárásrend miatt jogsérelemre nem került sor, és igyekeznek, hogy ez a jövőben se forduljon elő.

3. napirendi pont: Az Alapvető Jogok Biztosának jelentése a kórházakban való kép-, hang- és videófelvétel készítésének általános tilalmáról, a véleményszabadság és az emberi méltóság érvényesüléséről (AJB-736/2020. számú jelentés)

Dr. Láposy Attila a napirendi pont előterjesztőjeként elmondta, hogy a jelentés tartalma és felépítése hasonló az 2. napirendi pont keretében tárgyalt jelentéshez. A panaszos egy beteg volt, aki az egyik fővárosi kórházban látott egy tájékoztatót arról, hogy a kórházakban általánosan tilos bármely kép-, és hangfelvétel vagy video készítése, ilyen felvétel készítésére kizárólag a kórház igazgatójának engedélyével van lehetőség, az igazgató által kiadott belső szabályozás alapján. A panasz felvet adatvédelmi kérdéseket, amelyekre az ombudsman hatásköre nem, vagy csak részlegesen terjed ki, ezért az AJBH megkereste a NAIH-ot, és a Hatóság által adott vélemény is bekerült az ombudsmani jelentésbe. A kérdésnek van egy formai és egy tartalmi eleme. A formai az utasítás kiadására vonatkozik, amely egy formális jogi dokumentum, a kórház házirendje volt, amiben szerepel a tilalom. Nem vitatható, hogy a kórházi ellátás zavartalansága, a kórházi dolgozók munkavégzése alapvető feltételei az egészségügyi ellátásnak. Azonban, ha egy intézmény működési rendjében általánosságban hivatkoznak egy ilyen indokra, az önkényes eljárásnak minősül. Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény az Alaptörvénnyel összhangban nem ad lehetőséget arra, hogy a betegek jogait, vagy mások alapvető jogát belső normával korlátozza, erre kizárólag törvényi felhatalmazással van lehetőség. A tartalmi vizsgálat tekintetében kimondja a jelentés, hogy a kórházban történő események – pl. ellátási körülmények – közügynek minősülnek, így közérdek fűződik ahhoz, hogy erről felvételt lehessen készíteni és nyilvánosságra lehessen hozni. Hiszen demokratikus jogállamban az egészségügyi szolgáltató közfeladatot lát el, átlátható, számon kérhető. Ezért az általános tilalom a felvételek készítésére korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát, mivel nem egy alkotmányos alapjoghoz kapcsolódó tilalomról van szó. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a kórházban nem csak tárgyak eszközök vannak, hanem személyek is, betegek, hozzátartozók, kórházi dolgozók. A felvételek készítése nem járhat ezen személyek jogainak sérelmével. A felvétel készítőjének tudnia kell igazolni, ha a felvételen más személyek láthatók, vagy hallhatók, akkor a felvétel készítése megfelelt az adatvédelmi szabályoknak. A jelentés kimondja, hogy a kórház vezetője akkor jár el alkotmányosan, ha nem általános tilalmat rendel el, hanem egyértelmű felvilágosítást ad az érintettek számára, hogy jogaikat hogyan lehet alkotmányosnak gyakorolni. A jelentésben megfogalmazott ajánlásokban az ombudsman felkérte a kórház igazgatóját, hogy a fent említett szabályozást vonja vissza. Felkérte az Állami Egészségügyi Ellátó Központot igazgatóját, hogy ha vannak más hasonló típusú általános tilalmak, akkor azokat helyezték hatályon kívül, és készítsenek a jelentés tartalmának megfelelő tájékoztatót. Az EMMI egészségügyért felelős államtitkára válaszában tájékoztatta az alapvető jogok biztosát, hogy a tájékoztató plakát a jelentésben foglaltaknak megfelelően elkészült. Az ombudsman észrevételei alapján a későbbiekben módosult a tájékoztató szöveg.

Dr. Bóka János jelezte, amennyiben a jelentésekkel kapcsolatos prezentációkat és képeket **dr. Láposy Attila** eljuttatja a Titkárság részére, az megküldésre kerül a résztvevőknek.

Dr. Baranyai Zsolt az EMMI Egészségügyért Felelős Államtitkársága képviselőjeként elmondta, hogy a NAIH véleményében arra hívta fel a figyelmet, hogy alapvetően a jogok gyakorlásának módjáról való oktatás és tájékoztatás lehet egy megfelelő megoldás, hogy hasonló visszaesések ne forduljanak elő. Ennek megfelelően orvosolták a helyzetet, figyelembe vették a tájékoztató elkészítésekor az AJBH észrevételeit. Jelezte, hogy 2021. január 1-jétől intézményi változásokra kerül sor, az Állami Egészségügyi Ellátó Központ beolvad az Országos Kórház Főigazgatóságba és így egy új intézmény jön létre. **Dr. Baranyai Zsolt** megköszönte az AJBH közreműködését.

4. napirendi pont: A rémhírterjesztéssel kapcsolatos új büntetőjogi szabályozásról szóló alkotmánybírósági határozat, valamint a dezinformáció elleni fellépés a COVID-dal összefüggésben

Dr. Bóka János elmondta, hogy a járvány elleni védekezés és a rendkívüli jogrend adta a kontextusát a napirendi pontnak. Olyan helyzettel szembesült mindenki, amelyre a modern európai történelemben nem volt precedens, amikor a közveszély, a fertőzés az egész országban jelen lehetett, amelyre a jogalkotónak reagálni, és a járvány elleni védekezés hatékonyságát biztosítani kellett. A rendelkezésekkel szemben alkotmányossági vitának helye volt, amelyet a napirenden szereplő alkotmánybírósági határozat zárt le. Megkérte **dr. Busch Balázs** beosztott ügyészt, hogy ismertesse ennek részleteit.

Dr. Busch Balázs, az IM Büntető Anyagi Jogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Kodifikációs Főosztályának képviselőjeként jelezte, hogy a közveszéllyel kapcsolatos köznyugalom és szólásszabadság viszonyát rendező szabályozás korábban 20 évig volt hatályban. Két tényállás szabályozta a valótlanosságok nagy nyilvánosság előtti kommunikációját, a közveszéllyel fenyegetés és a rémhírterjesztés. A közveszéllyel fenyegetés esetében magával a közveszély bekövetkezésével kapcsolatos valótlanosságok kommunikációja volt büntetendő, míg a rémhírterjesztésnél a közveszély színhelyén bármilyen nyugtalanító kommunikáció. A közveszély fogalma hozta lépéskényszerbe a jogalkotót, mert a koronavírus esetében bizonytalanság volt azzal kapcsolatban, hogy országos közveszély áll-e fenn. Ha országos közveszély állt volna fenn, azt jelentette volna, hogy a rémhírterjesztés minden olyan valótlan kommunikációra vonatkozhat, ami nyugtalanítja az embereket. Ez a szólásszabadság komoly korlátozását jelentette volna. A koronavírus elleni védekezésről szóló 2020. évi XII. törvény pontosította a rémhírterjesztést és kimondta, hogy a koronavírus járvány nem képez országos közveszélyt és a közveszély helyszíne helyett releváns elem a különleges jogrend ideje. Kimondta továbbá, hogy nem bármilyen nyugtalanító kommunikáció lehet büntetendő, hanem csak az, ami a védekezés kontextusában értelmezhető. A módosítás kapcsán közéleti vita bontakozott ki. **Dr. Busch Balázs** utalt rá, hogy a megalapozott gyanú szintje – ahogy a Legfőbb Ügyészség is kifejtette a vita során – és az ítéleti bizonyosság nem egyenlő. A témában benyújtott alkotmányjogi panasz a jogállamiság, a normavilágosság és a jogbiztonság, szólásszabadság, valamint a szükségesség és arányosság érvényesülésére vonatkozott. Az Alkotmánybíróság elutasította az alkotmányjogi panaszt és visszautalt több korábbi határozatára, amely a szólásszabadságot érinti. 2000-ben az alkotmányellenességét állapította meg egy korábbi szövegezésnek, ami sokkal tágabb volt, mint a jelenleg vitatott tényállás. A normavilágosság kérdéskörében megerősítette azt, hogy nincs alkotmányos szintű probléma, ugyanis az új tényállás a büntetőjogban ismert elemeket tartalmaz. Megfogalmazott továbbá az elkövetői tudattartalommal kapcsolatban egy alkotmányos követelményt, miszerint az elkövetőnek tudnia kell arról, hogy valótlan tényről állít. Amennyiben ez nem valósul meg, nem állapítható meg bűncselekmény. A szükségesség és arányosság kérdésében is megfelelőnek tartotta a szabályozást és az alapjogi korlátozást, mivel a különleges jogrend a végszükség államszervezeti szintű kategóriája, ami még egy indok arra, hogy jogkorlátozást lehessen alkalmazni ebben az esetben. Az Alkotmánybíróság határozatához Czine Ágnes különvéleményt fűzött, aki a kifejtette, hogy a panaszt nem tartja befogadhatónak. Végül **dr. Busch Balázs** felhívta a figyelmet arra, hogy a máltai, a litván és a cseh büntető kódex szövegezése sokkal kevésbé meghatározott, mint a magyar tényállás.

Dr. Bóka János jelezte, hogy egyelőre a következő ülés időpontját és módját nem tudja megmondani, erről a későbbiek során értesíti a Titkárság a Tematikus Munkacsoport tagjait. Az AJBH által készített prezentáció megküldésre kerül majd a résztvevőknek az emlékeztetővel együtt és további hozzászólás hiányában az ülést lezárta.

Hangfelvétel alapján készítette: Józsa Teodóra szakreferens, Emberi Jogi Munkacsoport Titkársága, IM
Látta: Szabó-Princz Viktória csoportvezető, Emberi Jogi Munkacsoport Titkársága, IM
Jóváhagyta: Dr. Bóka János európai uniós és nemzetközi igazságügyi együttműködésért felelős államtitkár, IM